

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

1. PŘEDNÁŠKA ÚVOD DO EKONOMIE

KEM/EK1

1. PŘEDNÁŠKA

- **1. Úvod do ekonomie, předmět obecné ekonomické teorie**
 - 1.1. Předmět ekonomie
 - 1.2. Metody a chyby při zkoumání
 - 1.3. Pozitivní a normativní ekonomie
 - 1.4. Mikroekonomie a makroekonomie

Ekonomie vs. ekonomika

- **Ekonomie** je věda, která se zabývá
 - ▣ činnostmi, které se týkají výroby a směny statků
 - ▣ zkoumáním změn v ekonomice jako celku – vývojem cen, výroby, nezaměstnanosti, ... Na základě toho je potom vytvářena hospodářská politika
 - ▣ penězi, bankovníctvím, kapitálem, bohatstvím
- Ekonomie je vědou o volbě
- **Ekonomika** = hospodářství (národní, podnikové)

Předmět ekonomie

- *„Ekonomie zkoumá, jak různé společnosti užívají vzácné zdroje k výrobě užitečných komodit a jak je rozdělují mezi různé skupiny.“*

Samuelson

- *„Ekonomie se zabývá zkoumáním alokace vzácných zdrojů mezi různá alternativní užití tak, aby byly uspokojeny základní lidské potřeby.“*
- Soukupová a kol.

Metody a chyby v ekonomii

Metody

- Pozorování
- Analýza
- Statistická analýza
- Experiment

Chyby

- Nedodržení podmínky *ceteris paribus*
- Kauzální nexus
- Chybné uvažování z chování jednotlivce na chování celku
- Subjektivnost
- Nejistota v ekonomickém životě

Metody - POZOROVÁNÍ

- Hledíme do minulosti a vyvozujeme z ní důsledky pro budoucnost.
- Snažíme se poučit z minulých chyb, abychom je v budoucnu neudělali znovu.
- Např. studium příčin vzniku a následných dopadů hyperinflace.

Metody – ANALÝZA

- Jedná se o ekonomickou analýzu.
- Dává do souvislostí data zjištěná pozorováním.
- Říká, jaké eventuální scénáře by mohly v dané situaci, po uskutečnění daného rozhodnutí, nastat.

Metody – STATISTICKÁ ANALÝZA

- Zpracování ekonomických dat pomocí matematických, statistických a ekonometrických metod
- S těmito metodami se seznámíte v dalších předmětech KEM jako je statistika, ekonomická statistika, operační výzkum nebo analýza dat

Metody - EXPERIMENT

- V ekonomii problematický – špatně se navozují „laboratorní“ podmínky.
- Experimentální ekonomie
- DSGE game

Chyby – NEDODRŽENÍ PODMÍNKY CETERIS PARIBUS

- Ceteris paribus = za jinak stejných podmínek
- Nedodržení této podmínky vede k nejednoznačnému výsledku – proto se můžeme dopustit chyby při vyvozování výsledků

Chyby – KAUZÁLNÍ NEXUS

- Neboli omyl poté, tedy proto
- Chybné určení příčiny a následku
- Příklady:
 - ▣ Úmrtnost na Floridě
 - ▣ Cena obilí a půdy
 - ▣ Šaman

Chyby – CHYBNÉ USUZOVÁNÍ Z CHOVÁNÍ JEDNOTLIVCE NA CHOVÁNÍ CELKU

- Celek není sumou částí
- Příklady:
 - ▣ Úroda zemědělců
 - ▣ Hlediště v divadle

Chyby - SUBJEKTIVNOST

- Chování ekonomických subjektů je ovlivněno prostředím, ve kterém vyrůstali, byli vychováváni, nebo ve kterém uskutečňují své podnikatelské aktivity

Chyby- NEJISTOTA V EKONOMICKÉM ŽIVOTĚ

- Ekonomické zákony platí pouze v průměru
- Jednotlivci se nemusí vždy chovat přesně podle obecných ekonomických pravidel

Pozitivní a normativní ekonomie

pozitivní

- Ekonomickou realitu pouze popisuje
- Příklady:
 - ▣ Nezaměstnanost v lednu vyšplhala na 10,5%.

normativní

- Ekonomickou realitu nejen popisuje, ale i hodnotí
 - ▣ Nezaměstnanost v lednu byla příliš vysoká.

Mikroekonomie a makroekonomie

mikroekonomie

- Zkoumá dílčí tržní subjekty
- Zabývá se dílčími trhy
- Pohled zevnitř

makroekonomie

- Zkoumá ekonomiku jako celek
- Pohled zvenku

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

2. PŘEDNÁŠKA – ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ VZTAHY

KEM/EK1

Náplň přednášky

- Základní ekonomické otázky
- Alokace zdrojů - typy ekonomických systémů
- Vzácnost, zákon vzácnosti
- Výrobní faktory
- Hranice produkčních možností
- Zákon klesajících výnosů
- Náklady obětované příležitosti

Základní ekonomické otázky

- **Co?**
 - Co vyrábět?
- **Jak?**
 - Jakým způsobem vyrábět? Jakou používat technologii?
- **Pro koho?**
 - Pro toho, kdo na to má.

Základní ekonomické otázky

□ Vstupy

- = inputy – statky, které používají firmy ve své výrobě pro produkci výstupů

□ Výstupy

- = outputy – produkce firem sloužící buď ke konečné spotřebě nebo k další výrobě (jako vstupy pro další firmy)

Typy ekonomických systémů

- Tržní ekonomika
- Zvyková ekonomika
- Příkazová ekonomika (direktivní, centrálně plánovaná)

- **Smíšená ekonomika**

Tržní ekonomika

- Na otázky Co?, Jak? a Pro koho? odpovídá trh
- Co? – konkurence na straně poptávky – spotřebitelé, domácnosti
- Jak? – konkurence na straně nabídky – technologie – firmy
- Pro koho? – trhy výrobních faktorů – pro toho, kdo na to má

Zvyková ekonomika

- Na otázky Co?, Jak? a Pro koho? odpovídá zvyk nebo tradice
- Historicky nejstarší
- Zdravotní sestry v ČR jsou převážně ženy
- Druhy pečiva v jednotlivých státech
- Stravovací návyky

Direktivní ekonomika

- Na otázky Co?, Jak? a Pro koho? odpovídá centrální autorita
- Plánovací období
- Potlačeny základní funkce trhu
- V ČR před rokem 1989

Smíšená ekonomika

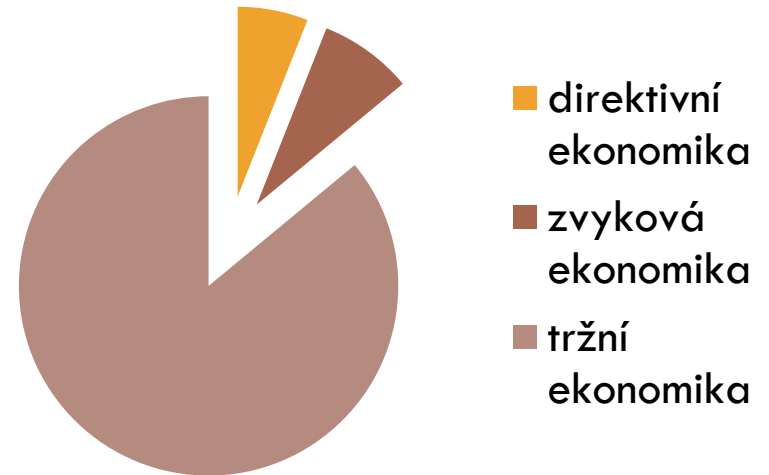
- Všechny existující ekonomiky
- Jednotlivé ekonomiky označujeme podle převažujícího typu
- USA = tržní ekonomika
- Etiopie = zvyková ekonomika
- Kuba = direktivní ekonomika

Smíšené ekonomiky

Kuba

USA

Vzácnost, zákon vzácnosti

□ **Statek**

- Volný – užitečný, vyskytující se v množství alespoň pokrývajícím potřeby subjektů dané ekonomiky
- Vzácný (ekonomický) – užitečný, vyskytující se v omezeném množství, musí existovat nějaký systém jejich přerozdělení mezi ek. subjekty – např. **CENA**
- Předměty neužitečné či záměrně nevyužívané
- **Ekonomická vzácnost** = užitečnost + omezenost zdrojů

Příklad:

Rozhodněte, zda se v následujících případech jedná o statek, pokud ano, tak zda jde o statek volný či vzácný

- Péřová bunda v rovníkové Africe
- Osobní počítač
- Textový editor v rukou negramotného
- Veřejná pláž v Itálii
- Motocykl v době ropné krize

Příklad:

Mateřská školka obměňovala nábytek a nabídla 20 postýlek. Rozhodněte, v jakém z následujících případů jsou postýlky statkem volným či vzácným.

- Zájemců o postýlky je 15, každý chce po jedné postýlce
- Zájemců o postýlky je 20, každý chce po jedné postýlce
- Zájemců o postýlky je 25, každý chce po jedné postýlce

Zákon vzácnosti

- „Statky jsou vzácné, protože neexistuje dostatek zdrojů k výrobě všech statků, jež lidé chtějí spotřebovat.“
- *„Princip, že většina toho, co lidé chtějí, je k dispozici pouze v omezeném množství (s výjimkou volných statků).“* Samuelson
- Musí existovat nějaký mechanismus přerozdělení statků mezi domácnosti – nejčastěji je to cena

Výrobní faktory (VF)

- **Vlastníky VF jsou domácnosti!!!**
- **VF jsou na trzích VF pronajímány.**
- **Domácnosti vystupují jako nabízející.**
- **Firmy vystupují jako poptávající.**
- **Poptávka po VF je poptávkou odvozenou od poptávky na trhu výrobků a služeb tímto VF vyráběných.**

Výrobní faktory

- Práce
- Půda
- Kapitál

- Technologie

Práce

- Primární výrobní faktor, označujeme L
- Kvalita a množství práce je odvislé od fyzických a duševních vlastností jednotlivce
- Odměnou za odvedenou práci je mzda (w)

Půda

- Primární výrobní faktor, označujeme A
- Zahrnuje půdu, nerostné suroviny
- Omezené množství nabídka půdy je vertikální
- Odměnou za pronájem půdy je pozemková renta neboli pachtovné, můžeme označit r

Kapitál

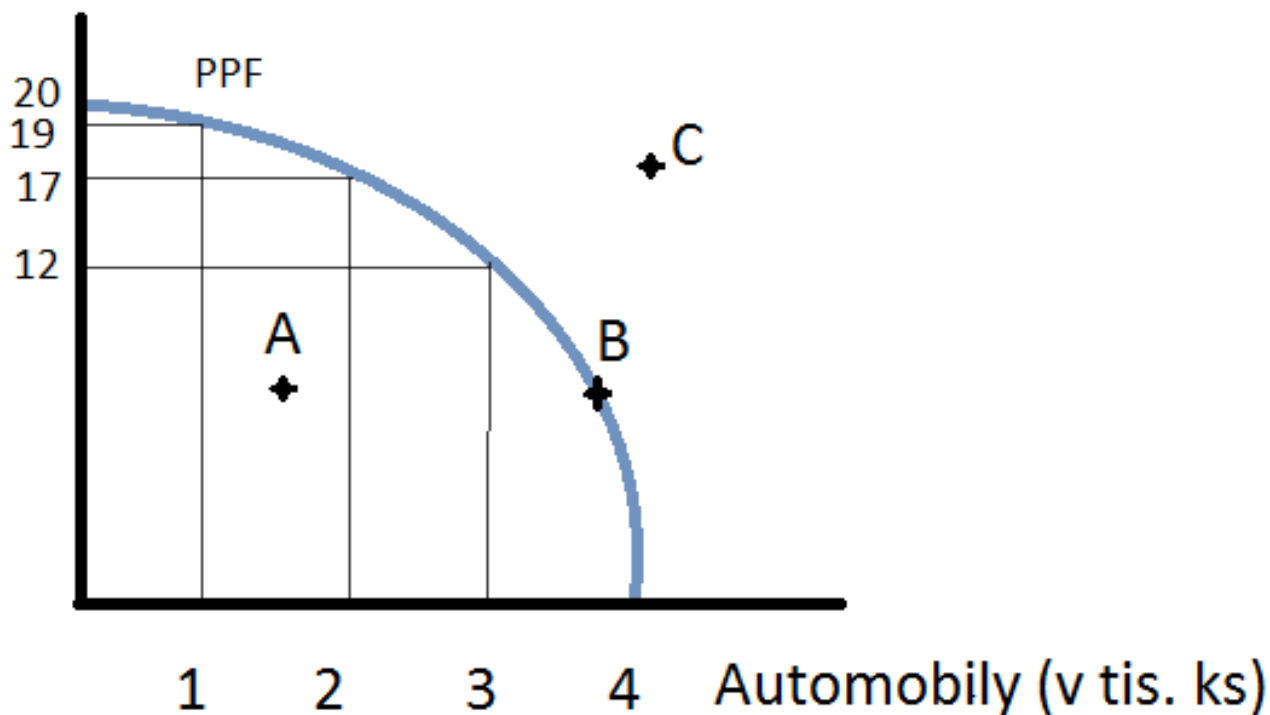
- Sekundární výrobní faktor, označujeme K
- Nabídku kapitálu tvoří úspory domácností
- Nezaměňovat kapitál a kapitálové statky
- Odměnou za pronájem (propůjčení) kapitálu je úrok (i)

Hranice produkčních možností PPF

- Zobrazuje maximálně dostupné kombinace dvou statků, kterých lze dosáhnout (které lze vyprodukovat) při zapojení všech VF, které se nacházejí v dané ekonomice.
- Tvary
 - Konkávní
 - Konvexní
 - Lineární

PPF – body uvnitř, vně a na křivce

Pečivo (v mil. ks)

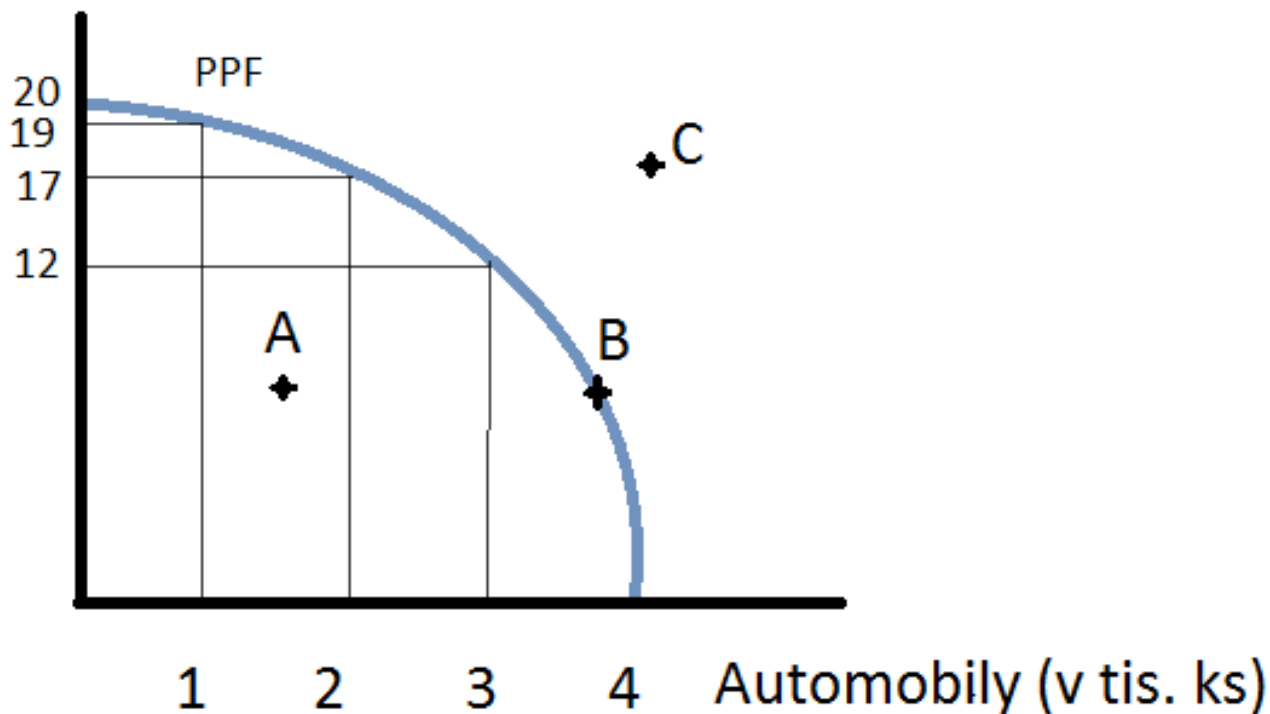

VÝROBNÍ EFEKTIVNOST

- *„Výrobní efektivnosti je dosaženo, jestliže společnost nemůže zvýšit výstup jednoho statku, aniž sníží výstup jiného.“*
(Samuelson)

PPF – body uvnitř, vně a na křivce

Pečivo (v mil. ks)

Velikost PPF

- Velikost PPF je dána objemem VF, které má daná ekonomika k dispozici
- Velikost PPF nezávisí na tom, jak je daná ekonomika rozvinutá
- Chudá Čína bude mít větší PPF než bohaté Německo
 - HDP Číny 2010: 10129 mld. USD
 - HDP Německa 2010: 3084,1 mld. USD
 - V běžných cenách, zdroj OECD

Chudá versus bohatá ekonomika

Chudá ekonomika

- Produkuje více potravin než luxusních statků
- Soukromé statky na úkor veřejných
- Spotřeba na úkor investic

Bohatá ekonomika

- Produkuje více potravin i luxusních statků
- Velký podíl veřejných statků
- Vysoká spotřeba i investice

POSUNY PPF

- Více VF
 - ▣ Více obyvatel
 - ▣ Kapitál ze zahraničí
 - ▣ Větší rozloha státu
- Kvalitnější VF

Zákon klesajících výnosů

- Def: *Přidáváme-li pouze jeden vstup, při ostatních vstupech neměnných, výstup roste stále pomaleji*
- Souvisí s krátkým obdobím

Náklady obětované příležitosti

- Hodnota druhé nejlepší alternativy
- Hodnota nejlepší z nezvolených alternativ

- V některých situacích obtížně vyčíslitelné
- Výdělek, který obětujeme studiem na vysoké škole
- Hodnota času, který věnujeme studiu a ne zábavě

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

3. PŘEDNÁŠKA – TRH A TRŽNÍ SYSTÉM

KEM/EK1

Náplň přednášky

- Dělbba práce, směna, peníze
- Definice a typy trhů
- Tržní subjekty
- Poptávka, zákon klesající poptávky, faktory ovlivňující poptávku
- Nabídka, zákon rostoucí nabídky, faktory ovlivňující nabídku
- Tržní rovnováha
- Konkurence
- Proces tvorby tržní ceny
- Funkce ceny v příkazové a tržní ekonomice
- Základní úkoly trhu (funkce trhu), klady a nedostatky trhu, neviditelná ruka trhu

Dělbba práce

- Přirozená dělbba práce
- Společenská dělbba práce
- Dělbba práce v pracovních operacích
- Mezinárodní dělbba práce

Směna

- Přímá
 - ▣ Bez peněz
 - ▣ Zboží za zboží
 - ▣ Barter
 - Dvojnásobná shoda potřeb
- Nepřímá
 - ▣ Prostřednictvím peněz

Historický vývoj peněz

- ZBOŽOVÉ PENÍZE
- DRAHÉ KOVY
- PAPIROVÉ PENÍZE
- VIRTUÁLNÍ PENÍZE

Zbožové peníze

- Trvanlivé, vyskytující se v relativně omezeném množství
- Špatně dělitelné (nevyhovující pro drobné transakce)
- Špatně skladovatelné

- Oleje, koření, dobytek, kožešiny, látky

- **NE listí, sedmikrásky, hroznové víno!!!**

Zbožové peníze

Peníze z drahých kovů

- Lepší dělitelnost
- Nepraktické při velkých transakcích

Papírové peníze

- ❑ Dobře skladovatelné
- ❑ Snadno přenositelné
- ❑ Vhodné i pro velké transakce
- ❑ Dříve kryté zlatem
- ❑ Nyní peníze s nuceným oběhem

Virtuální (bezhotovostní) peníze

- ❑ Pouze v elektronické podobě
- ❑ Neomezeně dělitelné
- ❑ Snadno přenositelné
- ❑ Snadno skladovatelné

Trh

- *„Trh je oblast ekonomiky, ve které dochází k výměně činností mezi jednotlivými ekonomickými subjekty prostřednictvím směny zboží.“ Macáková*
- Mnoho možností klasifikace trhu

Typy trhů

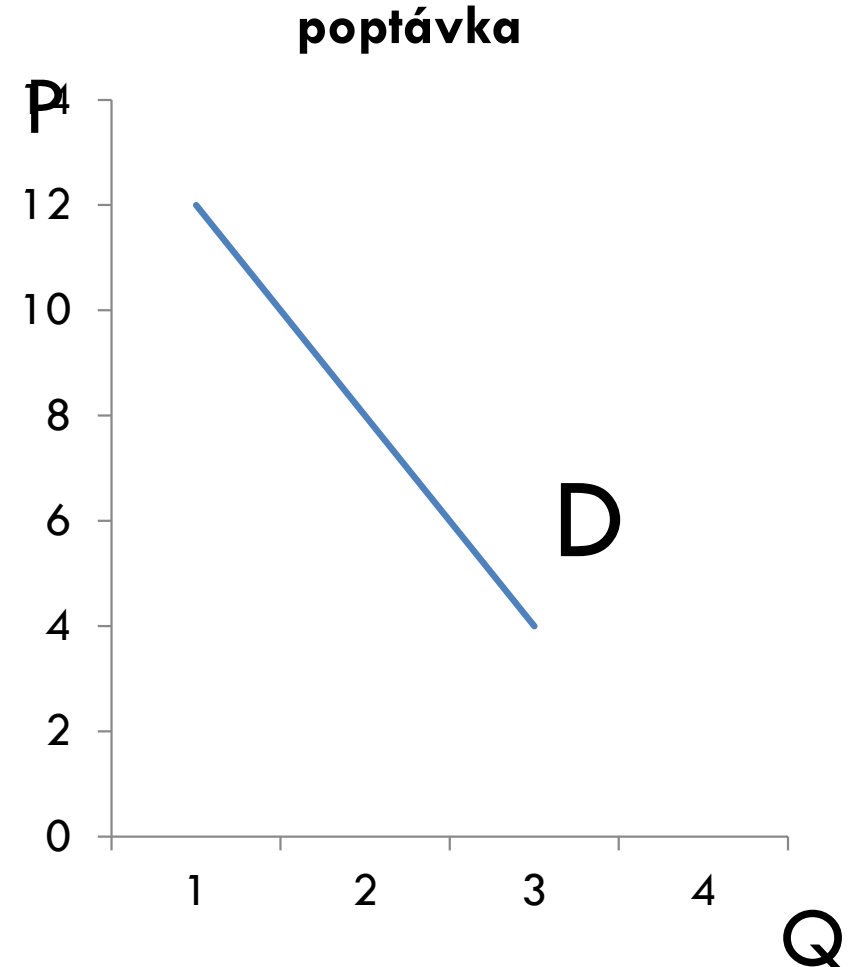
- Podle území
 - ▣ Místní
 - ▣ Národní
 - ▣ Mezinárodní (světový)
- Podle počtu sledovaných výrobků
 - ▣ Dílčí
 - ▣ Agregátní
- Podle druhu obchodovaných statků
 - ▣ Zboží a služeb
 - ▣ Výrobních faktorů
 - ▣ Peněz

Tržní subjekty

- Domácnosti
- Firmy
- Stát

Poptávka

- Poptávka je klesající křivka, která zobrazuje, kolik je spotřebitel ochoten zaplatit za různá množství daného statku
- D = tržní
- d = individuální

Poptávka

- Vyjadřuje závislost poptávaného množství na ceně
- Množství je tedy závislá proměnná
- Cena je nezávislá proměnná

- Vyjádření poptávky
 - ▣ Graficky
 - ▣ Rovnicí
 - ▣ Tabulkou

Zákon klesající poptávky

- *„Pokud cena určitého zboží stoupne (za jinak stejných podmínek), mají kupující tendenci kupovat menší množství tohoto zboží. Podobně, sníží-li se cena, pak, ceteris paribus, poptávané množství vzroste.“*

Samuelson

Tvar poptávkové křivky

- Substituční efekt
 - ▣ dojde-li ke zdražení statku X , uchýlím se ke koupi jeho substitutu a statku X budu poptávat méně.
- Důchodový efekt
 - ▣ dojde-li ke zdražení statku X , mohu si ho jako spotřebitel dovolit kupovat méně, protože můj nominální důchod se nemění, ale reálný klesá.
- V obou případech dochází k pohybu po křivce poptávky, nikoli k posunu celé křivky!!!

Poptávka vs. poptávané množství

- Poptávka
 - ▣ Celá křivka
 - ▣ Posouvá se, pokud se mění faktory uvedené dále
- Poptávané množství
 - ▣ Bod na křivce
 - ▣ Posouvá se se změnou ceny daného statku

Faktory ovlivňující poptávku

- Změna důchodu spotřebitele
- Změna ceny a dostupnosti substitutu
- Změna ceny a dostupnosti komplementu
- Subjektivní faktory
- Specifické faktory
- Změna velikosti trhu

Změna důchodu spotřebitele

- Normální statky
 - ▣ Růst důchodu – posun doprava (růst)
 - ▣ Pokles důchodu – posun doleva (pokles)

- Méněcenné statky
 - Levné potraviny, ojetá auta, jízda MHD, oblečení ze secondhandu
 - ▣ Růst důchodu – posun doleva (pokles)
 - ▣ Pokles důchodu – posun doprava (růst)

Změna ceny a dostupnost substitutu

- Spotřebitelské substituty – výrobky sloužící k uspokojení stejných potřeb
 - Káva x čaj; mikina x svetr; jablko x hruška; mandarinka x pomeranč; chleba x rohlík;...
- Růst ceny substitutu – růst poptávky po původním statku
- Pokles ceny substitutu – pokles poptávky po původním statku

Změna ceny a dostupnosti komplementu

- Komplementy – statky, které jsou spotřebovávány společně – samostatně nejsou využívány
 - Přeskáče a lyže, lampička a žárovka, auto a benzín

- Růst ceny komplementu – pokles poptávky po původním statku

- Pokles ceny komplementu – růst poptávky po původním statku

Subjektivní faktory

- Vkus
- Móda
- Preference
- Reklama

Specifické faktory

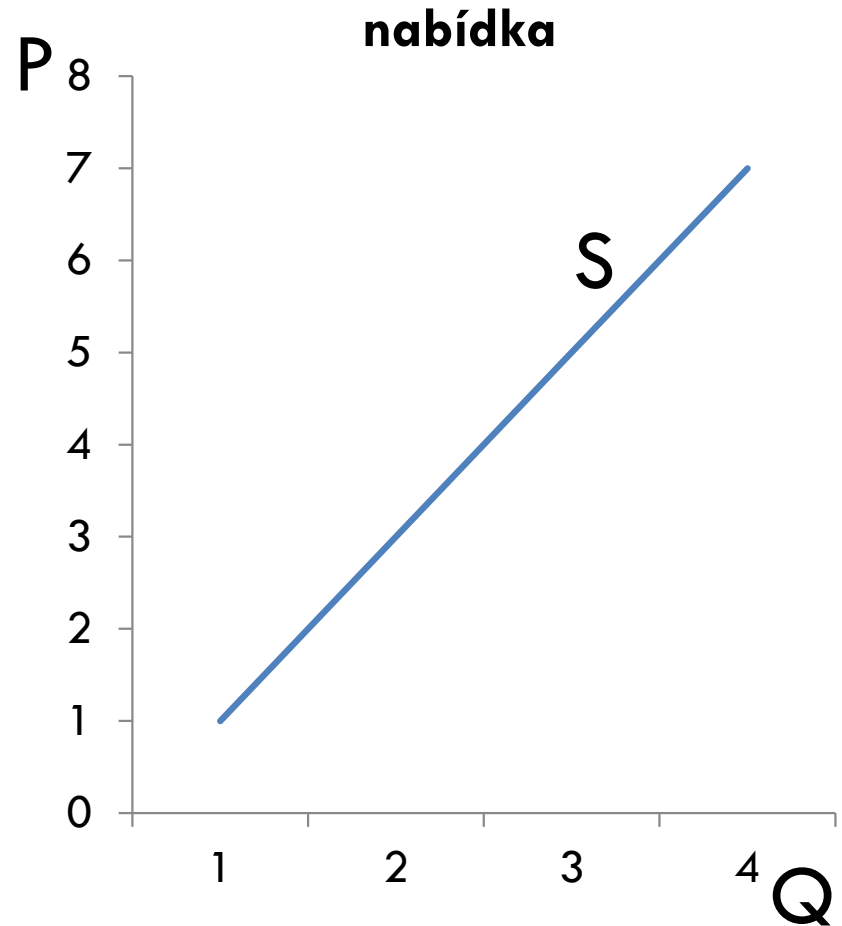
- Povětrnostní podmínky
 - ▣ V létě je větší poptávka po zmrzlině a chůazených nápojích, v zimě po lyžích a hokejkách
- Klimatické podmínky
 - ▣ V Londýně bude větší poptávka po deštnících než v Praze

Změna velikosti trhu

- Čím více poptávajících, tím větší poptávka
- Čím méně poptávajících, tím menší poptávka
- Mění se nepřetržitě

Nabídka

- Nabídka je rostoucí křivka, která zobrazuje množství výrobků, které jsou firmy ochotny nabízet při různých úrovních ceny
- Tržní – S
- Individuální - s

Zákon rostoucí nabídky

- Pokud cena nabízeného množství vzroste (*ceteris paribus*), pak mají vyrábějící tendenci nabízet více.

Nabídka vs. nabízené množství

□ Nabídka

- ▣ Celá křivka
- ▣ Posouvá se pod vlivem faktorů uvedených dále

□ Nabízené množství

- ▣ Bod na křivce
- ▣ Mění se, pokud se mění cena statku

Faktory ovlivňující nabídku

- Změna ceny vstupů
- Změna ceny výrobních substitutů
- Změna uspořádání trhu
- Specifické faktory

Změna ceny vstupů

- Vstupy do výroby:
 - ▣ Materiál, mzdy, energie
- Růst ceny vstupů – pokles nabídky – posun doleva
- Pokles ceny vstupů – růst nabídky – posun doprava

Změna ceny výrobních substitutů

- Výrobní substituty
 - ▣ Výrobky vyráběné stejnou technologií
 - ▣ Nemusím měnit stroje a zařízení ani přeškolovat zaměstnance
- Růst ceny výrobního substitutu – pokles nabídky (přesouvám VF faktory na výrobu výnosnějšího statku)
- Pokles ceny výrobního substitutu – růst nabídky

Změna uspořádání trhu

- Méně firem – menší nabídka
 - ▣ Monopolizace trhu
- Více firem – větší nabídka

Specifické faktory

- Technologie – zlepšení technologie vede k růstu nabídky
- Nároky na kvalitu výrobků – čím nižší nároky, tím vyšší nabídka

Tržní rovnováha

- Síly nabídky a poptávky na trhu povedou k rovnovážné ceně a k rovnovážnému množství neboli k tržní rovnováze.
 - ▣ Rovnovážná cena P_E
 - ▣ Rovnovážné množství Q_E
- Velmi křehká
- Proces dosahování tržní rovnováhy
 - ▣ Přebytek zboží – tlak na snížení ceny
 - ▣ Nedostatek zboží – tlak na zvýšení ceny

Konkurence

- Na straně poptávky
- Na straně nabídky
- Konkurence napříč trhem

- Cenová
- Necenová

- Dokonalá
- Nedokonalá

Proces tvorby tržní ceny

- Nabídka vs. poptávka
- Tvorba ceny přírážkou
- Marketingový průzkum

Funkce ceny

- Funkce ceny v tržní ekonomice
 - ▣ Informační
 - ▣ Motivační
 - ▣ Alokační
- V příkazové ekonomice cena tyto funkce neplní – je dána centrální autoritou a neodráží aktuální situaci na trhu

Funkce trhu

- Základním úkolem trhu je odpovídat na otázky
 - Co?
 - Jak?
 - Pro koho?

Klady a nedostatky trhu

□ Klady trhu

- ▣ Zatím nejdokonalejší regulátor a stimulátor ekonomického rozvoje
- ▣ Dokáže nejlépe odpovědět na otázky Co?, Jak? a Pro koho?

□ Tržní selhání

- ▣ Monopolní síla
- ▣ Externality
- ▣ Veřejné statky
- ▣ Asymetrické informace

Neviditelná ruka trhu

- Adam Smith
- Neviditelná ruka trhu jakoby postrkuje lidi k tomu, aby konali v zájmu ostatních a tak vlastně konali dobro sobě.
- Pekaři, trafikanti

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

4. PŘEDNÁŠKA – CHOVÁNÍ SPOTŘEBITELE A FORMOVÁNÍ POPTÁVKY

KEM/EK1

Přehled

- 4.1. Cíl spotřebitele
- 4.2. Kardinalistická teorie užitku a tvorba poptávkové křivky, Gossenovy zákony
- 4.3. Ordinalistická teorie užitku a tvorba poptávkové křivky
- 4.4. Elasticity poptávky
- 4.5. Tržní poptávka

Cíl spotřebitele

- Maximalizace užitku při daném rozpočtovém omezení
- Spotřebitel poměřuje náklady (kolik musí zaplatit) a přínosy (užitek)

- Užitek = subjektivní pocit uspokojení plynoucí ze spotřeby daného statku

Kardinalistická teorie užitku

- Užitek je přímo měřitelný
- Spotřebitel je schopen jednotlivé kombinace statků ohodnotit penězi.

Celkový užitek

- Celkový pocit uspokojení plynoucí ze spotřeby statků
- Rostoucí (do určitého bodu)
- Tvar paraboly
- Součet mezních užiteků

Mezní užitek

- Mezní = dodatečný
- Užitek plynoucí ze spotřeby dodatečné jednotky statku
- Jak se změní TU, když se spotřeba změní o jednotku
- Klesající – 1. Gossenův zákon: **Mezní užitek má s růstem spotřebovávaného množství tendenci klesat.**
- Výpočet:

$$MU = \frac{\Delta TU}{\Delta Q}$$

$$MU = \frac{\delta TU}{\delta Q}$$

Rovnováha spotřebitele

- Na trhu jediného statku

$$MU = P$$

- Na trhu více statků

$$\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y} = \dots$$

- 2. Gossenův zákon: ***Racionálně jednající spotřebitel zvyšuje objem nákupu určitého zboží až do bodu, kdy se MU poslední peněžní jednotky vynaložené na jeho nákup rovná meznímu užitku poslední peněžní jednotky vynaložené na nákup všech ostatních statků.***

Odvození poptávkové křivky

- Vycházíme z rovnosti $MU = P$
- Odvozujeme poptávku pro jeden statek
- Spotřebitel je v rovnováze

Ordinalistická teorie užitku

- Spotřebitel není schopen jednotlivým kombinacím statků přiřadit peněžní hodnotu.
- Spotřebitel je pouze schopen porovnat, která kombinace je pro něj lepší.

Axiomy

- Axiom úplnosti srovnání
- Axiom tranzitivity
- Axiom nepřesycení

Indiferenční křivky - IC

- IC = křivka stejného užitku
- Vlastnosti IC
 - ▣ Klesající
 - ▣ Konvexní
 - ▣ Neprotínají se
 - ▣ V každém místě indiferenční mapy se nachází některá IC
 - ▣ Čím vzdálenější od počátku, tím lepší

Mezní míra substituce ve spotřebě

- Poměr, v němž je spotřebitel ochoten nahrazovat (substituovat) jeden statek za druhý, aniž by došlo ke změně užitku
- Záporné číslo – IC je klesající

$$MRSC = -\frac{\Delta Y}{\Delta X} = \frac{MU_x}{MU_y}$$

Linie rozpočtu

- BL

- Úsečka

- Ukazuje, jak spotřebitel rozděluje svůj důchod mezi nákup statků X a Y

$$I = P_x * X + P_y * Y$$

Mezní míra substituce ve směně

- MRSE
- Poměr, v němž spotřebitel může statky X a Y směňovat na trhu při vynaložení celého důchodu

$$MRSE = \frac{\Delta Y}{\Delta X} = \frac{P_x}{P_y}$$

Optimum spotřebitele

- Bod dotyku IC a BL
- $MRSC = MRSE$

$$\frac{\Delta Y}{\Delta X} = \frac{MU_x}{MU_y} = \frac{P_x}{P_y}$$

- Podmínka rovnosti poměru MU a P je splněna i zde

$$\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y}$$

Odvození poptávky

- Cena statku Y se nemění
- Cena statku X se mění

Elasticita poptávky

- Pružnost
- Cenová elasticita
- Dvě metody výpočtu
 - ▣ Pomocí vzorce
 - ▣ Derivací (v bodě)
 - ▣ Podle změny celkového příjmu

$$E_{DP} = \left| \frac{\frac{Q_2 - Q_1}{Q_1 + Q_2}}{\frac{2}{\frac{P_2 - P_1}{P_1 + P_2}}} \right|$$

Cenově elastická poptávka

- Plochá křivka
- Koeficient vyšší než 1
- Obchodníkům se nevyplatí zvýšit cenu

$$E_D \succ 1$$

Cenově neelastická poptávka

- Strmá křivka
- Koeficient elasticity poptávky menší než 1
- Obchodníkům se vyplatí zvýšit cenu

$$E_D < 1$$

Jednotkově elastická poptávka

- Koeficient roven 1
- Změna ceny nemá vliv na výši tržeb obchodníka

$$E_D = 1$$

Dokonale elastická poptávka

- Zboží kupuji jen při dané ceně. Pokud se cena změní, nepoptávám jej.
- Koeficient elasticity poptávky je roven nekonečnu
- Poptávka je horizontální

Dokonale neelastická poptávka

- To samé množství kupuji při jakékoli ceně
- Koeficient elasticity poptávky je nula
- Poptávka je vertikální

Faktory ovlivňující elasticitu poptávky

- Povaha potřeb
- Výdaje na daný statek vzhledem k celkovým výdajům domácnosti
- Existence a dostupnost substitutů
- Čas

Povaha potřeb

- Pokud se jedná o nákup nezbytných statků, poptávka je neelastická
 - ▣ Základní potraviny
- Pokud se jedná o nákup zbytných nebo luxusních statků, poptávka je elastická
 - ▣ Zahraniční dovolená

Výdaje na daný statek vzhledem k celkovým výdajům domácnosti

- Pokud výdaje na daný statek tvoří pouze malou část celkových výdajů domácnosti, poptávka je neelastická
 - ▣ Tkaničky do bot, formičky na cukroví, tvořítko na nanuky
- Pokud výdaje na daný statek tvoří velkou část celkových výdajů domácnosti, poptávka je elastická
 - ▣ Osobní automobil, lístky na koncert, večeře v restauraci

Existence a dostupnost substitutů

- Pokud substituty neexistují nebo nejsou dostupné, poptávka je neelastická
 - Sůl
- Pokud substituty existují a jsou dostupné, poptávka je elastická
 - Rohlíky (housky, chleba,...)

Čas

- V delším časovém horizontu je poptávka elastičtější
- Mám čas např. dohledat na trhu substituty

Proměnlivá a konstantní elasticita poptávky

- V rámci jedné poptávkové křivky nemusí být elasticita konstantní
- Proměnlivá elasticita je např. u lineární D
- Viz Macáková

Tržní poptávka

- Horizontální součet individuálních poptávkových křivek

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

5. PŘEDNÁŠKA - PRODUKČNÍ ANALÝZA A ANALÝZA NÁKLADŮ, PŘÍJMY A ZISK

KEM/EK1

Struktura přednášky

- Příčiny existence firem, cíle firem
- Produkční funkce
- Krátkodobá produkční funkce
- Dlouhodobá produkční funkce
- Analýza nákladů v krátkém období
- Analýza nákladů v dlouhém období
- Celkový, průměrný a mezní příjem
- Zisk, účetní a čistý ekonomický zisk, normální zisk

Příčiny existence firem

- *Úspory z rozsahu*
- *Potřeba externích zdrojů*
- *Potřeba řízení*

- *„Výroba je tedy organizována ve firmách, protože efektivnost většinou vyžaduje výrobu ve velkém rozsahu, zajišťování značných vnějších zdrojů, pečlivé řízení a monitorování probíhajících činností.“*

Samuelson

Cíle firem

- Hlavní cíl
 - Maximalizace zisku

- Účetní zisk
- Ekonomický zisk
 - Explicitní náklady
 - Implicitní náklady

$$Z = \pi = TR - TC$$

Cíle firem

- Alternativní cíle
 - Maximalizace obrátu
 - Dosažení určitého postavení na trhu (maximalizace tržního podílu, být mezi třemi nejlepšími,...)
 - Maximalizace tržní hodnoty firmy

Produkční funkce

- Zachycuje vztah mezi vstupy a výstupy
- *„Produkční funkci charakterizujeme jako vztah mezi množstvím vstupů, které byly použity ve výrobě v daném období, a maximálním objemem výstupu, který vstupy svým fungováním v daném období vytvořily.“*
- *Vstupy: práce, půda, kapitál*

Produkční funkce

- Vyrábíme produkt X
- Vyrobené množství označíme Q
- Vstupy K a L

- Produkční funkce:

$$Q = f(K, L)$$

- **Vlastnosti:**

- **Vyjadřuje skutečnost, že výstup může být vyroben různými kombinacemi vstupů**
- **Ukazuje technologická omezení výroby – vychází z dané technologické úrovně**
- **Nepředpokládá neefektivní výrobní procesy – klade důraz na maximalizaci výstupu**

Krátké vs dlouhé období

□ Krátké období – SR

- Jeden za vstupů je fixní (obvykle kapitál)
- Produkční funkce = vztah mezi výstupem a variabilním vstupem při dané úrovni kapitálu

□ Dlouhé období – LR

- Všechny vstupy jsou variabilní
- Produkční funkce = vztah mezi změnou objemu používaných vstupů a změnou výstupu

Produkční funkce v krátkém období

- **TPP (*Total Physical Product*)** – celkový fyzický produkt = výstup, který je vyroben danými vstupy
 - $TPP = Q$
- **APP (*Average Physical Product*)** – průměrný fyzický produkt = výstup na jednotku vstupu (na jednoho zaměstnance)
- **MPP (*Marginal Physical Product*)** – mezní fyzický produkt = dodatečný výstup = změna celkového výstupu při změně vstupu o jednotku

Produkční funkce v SR

$$TPP_L = Q = -aL^3 + bL^2 + cL$$

$$APP_L = \frac{TPP_L}{L} = -aL^2 + bL + c$$

$$MPP_L = \frac{\delta TPP_L}{\delta L} = -3 * aL^2 + 2 * bL + 1 * c$$

Produkční funkce v SR - příklad

$$Q = -0,5L^3 + 6L^2 + 13,5L$$

$$TPP = -0,5L^3 + 6L^2 + 13,5L$$

$$APP = -0,5L^2 + 6L + 13,5$$

$$MPP = -1,5L^2 + 12L + 13,5$$

Tabulka hodnot

L	TPP	APP	MPP
0	0	13,50	13,50
1	19,00	19,00	24,00
2	47,00	23,50	31,50
3	81,00	27,00	36,00
4	118,00	29,50	37,50
5	155,00	31,00	36,00
6	189,00	31,50	31,50
7	217,00	31,00	24,00
8	236,00	29,50	13,50
9	243,00	27,50	0,00
10	235,00	23,50	-16.50

Grafické zobrazení

- Severní graf
 - TPP
- Jižní graf
 - APP, MPP
- Body:
 - A – max. MPP
 - B – max. APP
 - C – max. TPP, MPP = 0

Výrobní stádia v krátkém období

- 1. výrobní stádium – do bodu B
- 2. výrobní stádium – od bodu B do bodu C
- 3. výrobní stádium – od bodu C

1. výrobní stádium

- APP roste
- Efektivnost fixního vstupu roste
- Efektivnost variabilního vstupu roste
 - ▣ Do bodu A výstup roste rychleji než vstup
 - ▣ Od bodu A se začíná projevovat zákon klesajících výnosů
- Firma bude mít tendenci zvyšovat množství zapojené práce – kapitál není dostatečně využit
- Ideální je rozhraní mezi 1. a 2. stádiem

2. výrobní stádium

- Efektivnost fixního vstupu roste
- Efektivnost variabilního vstupu klesá
 - ▣ Výstup roste pomaleji než variabilní vstup – MPP klesá
- Na rozhraní 2. a 3. stádia je maximální krátkodobý výstup – maximálně jsou také využity fixní vstupy

3. výrobní stádium

- Zapojení více jednotek práce vede k poklesu výstupu
- Příliš mnoho zaměstnanců na příliš málo strojů
- MPP záporný

Výrobní stádia – shrnutí

- Co je pro firmu optimální?
 - Rozhodně ne 3. výrobní stádium – neracionální – firma by přijímala další zaměstnance a její celkový výstup by klesal
 - 1. výrobní stádium – fixní vstupy nejsou dostatečně využity – snaha o zapojování dalších jednotek variabilního vstupu
 - 2. výrobní stádium – označováno jako optimální – je dosahováno nejvyšší efektivity, je zde maximum krátkodobého výstupu

Produkční funkce v dlouhém období

- Všechny vstupy jsou variabilní
- Grafickým znázorněním je izokvanta (analogie s indifferenční křivkou)
- *„Izokvanta znázorňuje takové kombinace výrobních faktorů (vstupů), které vedou k tvorbě stejného výstupu, tedy stejného objemu produkce, v tomto pojetí maximálního objemu produkce.“*
- *Izokvanta = křivka stejného výstupu*

Vlastnosti izokvant

- Vzdálenější od počátku = vyšší objem výroby
- Neprotínají se
- Klesající
- Konvexní vzhledem k počátku

Mezní míra technické substituce

- MRTS
- „MRTS vyjadřuje míru, ve které firma může nahrazovat kapitál prací, aniž by se změnila velikost výstupu.“

$$MRTS = \left(-\frac{\Delta K}{\Delta L} \right) = \frac{MPP_L}{MPP_K}$$

- Aby byl vyroben stejný objem produkce, musí poměr, v němž jsou vstupy nahrazovány, odpovídat převrácenému poměru jejich mezních produktů.

Izokosta

- Analogie s linií rozpočtu
- Křivka stejných nákladů
- Přímka obsahující všechny kombinace práce a kapitálu, které mohou být pořízeny za dané celkové náklady

$$TC = w * L + r * K$$

Optimum firmy v dlouhém období

- Dotek izokosty a izokvanty
- Poměr, v němž jsou v rámci TC výrobní faktory zaměňovány (nahrazovány), je dán poměrem cen výrobních faktorů
- Poměr cen VF je v bodě dotyku izokosty a izokvanty roven MRTS

$$\frac{w}{r} = \frac{MPP_L}{MPP_K} \text{ neboli } \frac{MPP_L}{w} = \frac{MPP_K}{r}$$

- Poměry MPP ku cenám VF jsou shodné

Křivka růstu výstupu

- Předpoklady
 - ▣ Firma má zájem zvyšovat výrobu (na trhu je nedostatek zboží – převis poptávky nad nabídkou)
 - ▣ Ceny vstupů se nemění $w/r = \text{konst.}$
- Křivka růstu výstupu = soubor kombinací vstupů, při kterých firma minimalizuje náklady při výrobě různých objemů výstupů = množina nákladových optim

Tvary křivky růstu výstupu

- Kapitálově náročnější výroba
- Výroba náročná na práci
- Výroba stejně náročná ba práci i na kapitál

Výnosy z rozsahu

- Zkoumáme, jak se změní výstupy v souvislosti s proporciónální změnou vstupů
- **Konstantní výnosy z rozsahu**
 - % růst vstupů = % růst výstupu
 - Vzdálenost mezi izokvantami se nemění
- **Rostoucí výnosy z rozsahu**
 - % růst vstupů < % růst výstupu
 - Izokvanty se vzájemně přibližují
- **Klesající výnosy z rozsahu**
 - % růst vstupů > % růst výstupu
 - Izokvanty se vzájemně vzdalují

Náklady v krátkém období

- Při analýze nákladů vycházíme z předpokladu, že firma vyrábí pouze jeden výrobek

$$TC = f(Q, w, r)$$

- TC – celkové náklady
 - ▣ $TC = VC + FC$
- VC – variabilní náklady
 - ▣ Dokonale inverzní s TPP
- FC – fixní náklady
 - ▣ Konstantní

Další druhy nákladů

□ MC

$$MC = \frac{\delta TC}{\delta Q} = \frac{\delta VC}{\delta Q}$$

□ AC

$$AC = \frac{TC}{Q} = \frac{FC + VC}{Q} = \frac{FC}{Q} + \frac{VC}{Q} = AFC + AVC$$

□ AFC

$$AFC = \frac{FC}{Q}$$

□ AVC

$$AVC = \frac{VC}{Q}$$

Náklady v dlouhém období

- Všechny vstupy jsou variabilní – všechny náklady jsou vyriabilní
- Neexistují fixní náklady
- TC (LTC)
- MC (LMC)
- AC (LAC)

Obalová křivka

- Skládá se z několika krátkodobých křivek průměrných nákladů

Příjmy firmy – celkový příjem

- Celkový příjem
 - ▣ Celková částka, kterou firma získá prodejem svých výrobků
 - ▣ Dvě možnosti
 - Cena nezávisí na velikosti produkce
 - Cena je závislá na velikosti produkce

$$TR = P * Q$$

Příjmy firmy – průměrný příjem

- Průměrný příjem
 - ▣ Příjem plynoucí firmě z jedné prodané jednotky
 - ▣ Křivka AR totožná s křivkou poptávky po produkci firmy
 - V podmínkách DK – rovnoběžná s osou x
 - V podmínkách NdK - klesající

$$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{P * Q}{Q} = P$$

Příjmy firmy – mezní příjem

- Mezní příjem
 - ▣ Příjem z dodatečně prodané jednotky statku
 - ▣ V podmínkách DK totožná s křivkou AR
 - ▣ V podmínkách NdK klesající, 2x rychleji než AR (pouze v případě, že je D lineární, jinak je tvar velmi složitý)

$$MR = \frac{\delta TR}{\delta Q}$$

Příjmy firmy - graficky

- Dokonalá konkurence
- TR – lineárně rostoucí
- $AR = P$
- $MR = P$

Příjmy firmy - graficky

- Nedokonalá konkurence
- Lineární poptávková křivka
 - ▣ Poptávka je elastická – MR je kladný
 - ▣ Poptávka je jednotkově elastická – $MR = 0$
 - ▣ Poptávka je neelastická – MR je záporný

Zisk

- Účetní zisk = celkový příjem – účetní náklady
- Ekonomický zisk (čistý ekonomický zisk) = celkový příjem – ekonomické náklady
 - ▣ Ekonomické náklady = explicitní náklady + implicitní náklady
- Normální zisk = implicitní náklady

$$\pi = TR - TC$$

$$\pi = (AR - AC) * Q$$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

6. PŘEDNÁŠKA – FIRMA V DOKONALÉ KONKURENCI

KEM/EK1

Struktura přednášky

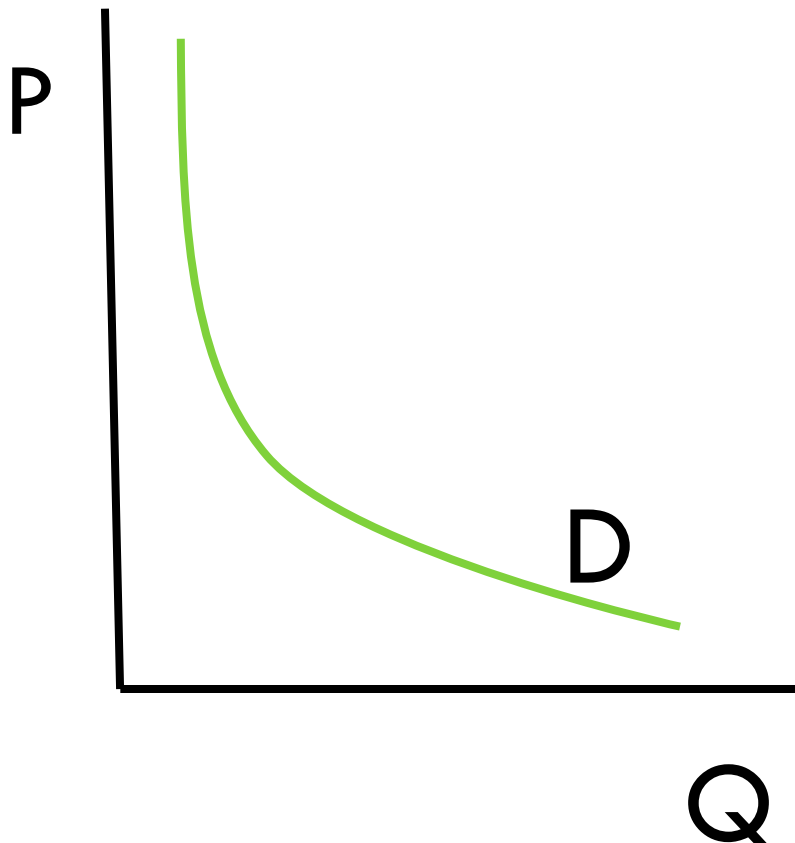
- Volba výstupu dokonale konkurenční firmou
- Tvorba nabídkové křivky
- Nabídka firmy a bod uzavření
- Nabídka firmy a bod zvratu
- Elasticita nabídky
- Tržní nabídka

Dokonalá konkurence

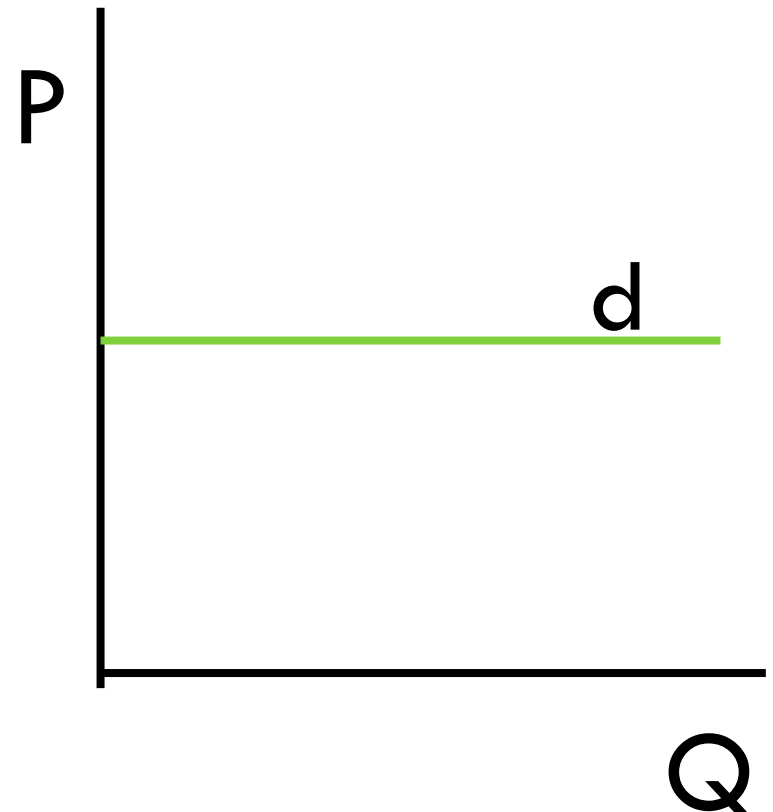
- Předpoklady
 - Mnoho malých firem
 - Homogenní produkt
 - Volný vstup do odvětví
 - Volný výstup z odvětví
 - Nulové transakční náklady na změnu dodavatelů a odběratelů
 - Symetrické informace
- Důsledek – firma není schopná ovlivnit cenu své produkce = price taker

Poptávka

□ Tržní poptávka

□ Poptávka po produkci jedné firmy

Volba výstupu

- Cíl: maximalizace zisku – kolik má firma vyrábět, aby dosahovala maximálního zisku?

$$\pi = TR - TC$$

$$\pi' = MR - MC$$

$$0 = MR - MC$$

$$MR = MC$$

- Zlaté pravidlo maximalizace zisku **MR = MC**

Volba výstupu - graficky

- Mezní příjmy
- Mezní náklady

- Odvození pomocí funkcí TR a TC

Odvození nabídkové křivky

- Sledujeme, jak firma reaguje, pokud dojde ke změně ceny (cena je zde exogenní proměnná)
- Změna ceny = posun křivek MR a AR = nový bod rovnováhy
- Křivka MC je zároveň křivkou nabídky
- Její počátek závisí na období, ve kterém se nacházíme – krátké vs. dlouhé

Bod uzavření firmy

- Krátké období
- Firma je ve ztrátě, ale na trhu zůstává, pokud jsou TR větší než VC
 - Hradí variabilní náklady + část fixních nákladů
 - Kdyby odešla, ztráta by byla na úrovni FC – ty musí stále hradit – když vyrábí, její ztráta je menší

Bod uzavření firmy

- Cena klesá až na úroveň AVC – firma odchází z trhu

$$TR = VC$$

$$\frac{TR}{Q} = \frac{VC}{Q}$$

$$P = AVC$$

$$P = AVC = MC$$

- V SR je křivka nabídky totožná s křivkou MC od bodu uzavření firmy

Nabídka v dlouhém období

- Dlouhé období – všechny náklady jsou variabilní
- Firma vyrábí pouze v případě, že pokrývá variabilní náklady
- Rovnováha v odvětví
 - v LR firmy mohou přecházet mezi jednotlivými odvětvími
 - pokud $TR < TC$ ($P < AC$), firmy z odvětví odchází
 - Pokud $TR > TC$ ($P > AC$), firmy do odvětví přicházejí

Bod zvratu

- Firma dosahuje nulového ekonomického zisku

$$TR = TC$$

$$\frac{TR}{Q} = \frac{TC}{Q}$$

$$AR = AC$$

$$AR = AC = MC = MR$$

- Grafické zobrazení pomocí křivek TR a TC nebo AR, MC a AC

Elasticita nabídky

- Obdobné jako cenová elasticita poptávky
- Zkoumáme velikost změny nabízeného množství ve vztahu ke změně ceny daného statku

$$E_{SP} = \frac{\% \Delta Q}{\% \Delta P}$$

Elasticita nabídky

□ Cenově elastická nabídka $E_{SP} \succ 1$

□ Cenově neelastická nabídka $E_{SP} \prec 1$

□ Jednotkově elastická nabídka $E_{SP} = 1$

Elasticita nabídky

- Dokonale neelastická nabídka $E_{SP} = 0$
 - Vertikální
 - Firma nabízí stejné množství při jakékoli ceně
- Dokonale elastická nabídka $E_{SP} = \infty$
 - Horizontální
 - Za danou cenu je nabízeno jakékoli množství

Faktory ovlivňující elasticitu nabídky

- Charakter technologie
- Možnosti a náklady skladování
- Omezení ze strany státu
- Čas

Charakter technologie

- Pokud technologie neumožňuje s růstem ceny pružně navyšovat výrobu, je nabídka neelastická
 - u technologicky náročných výrob
 - Při plně využití kapacity linky
 - Neexistence výrobních substitutů

Možnosti a náklady skladování

- Čím je skladování obtížnější, tím je elasticita nabídky nižší
 - Výrobky velké velikosti
 - Rychle se kazící výrobky
 - Služby

Omezení ze strany státu

- Pokud existují omezení, nabídka je neelastická
 - Limity pro těžbu surovin

Čas

- V delším časovém horizontu je nabídka elastičtější
 - Je možné rozšířit výrobu
 - Najít výrobní substituty
 - Vybudovat sklady

Elasticita a spotřební daně

- Poptávka méně elastická než nabídka – větší dopad na spotřebitele
- Nabídka méně elastická než poptávka – větší dopad na výrobce

Tržní nabídka

- Horizontální součet individuálních nabídkových křivek

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

ROVNOVÁHA NA DOKONALE
KONKURENČNÍM TRHU

Náplň přednášky

- Tržní rovnováha
- Rovnováha a efektivnost
- Výhody ze směny
- Rovnováha v různých obdobích
- Teorém pavučiny

Tržní rovnováha

- Mnoho poptávajících
 - ▣ Tlak na cenu směrem vzhůru
 - ▣ Růst ceny omezen mezním užitekem spotřebitele
- Mnoho nabízejících
 - ▣ Tlak na cenu směrem dolů
 - ▣ Pokles ceny omezen mezními náklady firmy

Tržní rovnováha

- Rovnováha spotřebitele
 - $MU = P$
- Rovnováha firmy
 - $MR (= P) = MC$
- Tržní rovnováha nastává, když MU daného zboží se rovná MC na jeho výrobu
 - $MU = MC$

Rovnováha a efektivnost

- Efektivnost
- *Efektivnosti je dosaženo tehdy, když žádný ekonomický subjekt nemůže zlepšit své postavení, aniž by zhoršil postavení jiných subjektů a zároveň rozdělení výrobních faktorů je takové, že není možné zvýšit výrobu jednoho statku, aniž by se nesnížila výroba jiného statku.*

Rovnováha a efektivnost

- Pokud $MU > MC$
 - ▣ Statku je vyrobeno (a spotřebováno) málo
 - ▣ Efektivnost se zvýší, pokud se tohoto statku začne vyrábět více
 - ▣ 2 situace
 - $MU = P > MC$
 - $MU > P = MC$
 - V obou případech si jeden ze subjektů polepšil, aniž by to bylo na úkor druhého tržního subjektu

Rovnováha a efektivnost

- Pokud $MU < MC$
 - ▣ Statku je vyrobeno (a spotřebováno) více, než odpovídá optimu
 - ▣ Rovnováhy je dosaženo snížením produkce
 - ▣ 2 situace
 - $MU = P < MC$
 - $MU < P = MC$

Výhody ze směny

- Přebytek spotřebitele
 - ▣ Rozdíl mezi celkovým užitekem a skutečným objemem výdajů
 - ▣ to, co byl spotřebitel ochoten zaplatit, ale nemusel

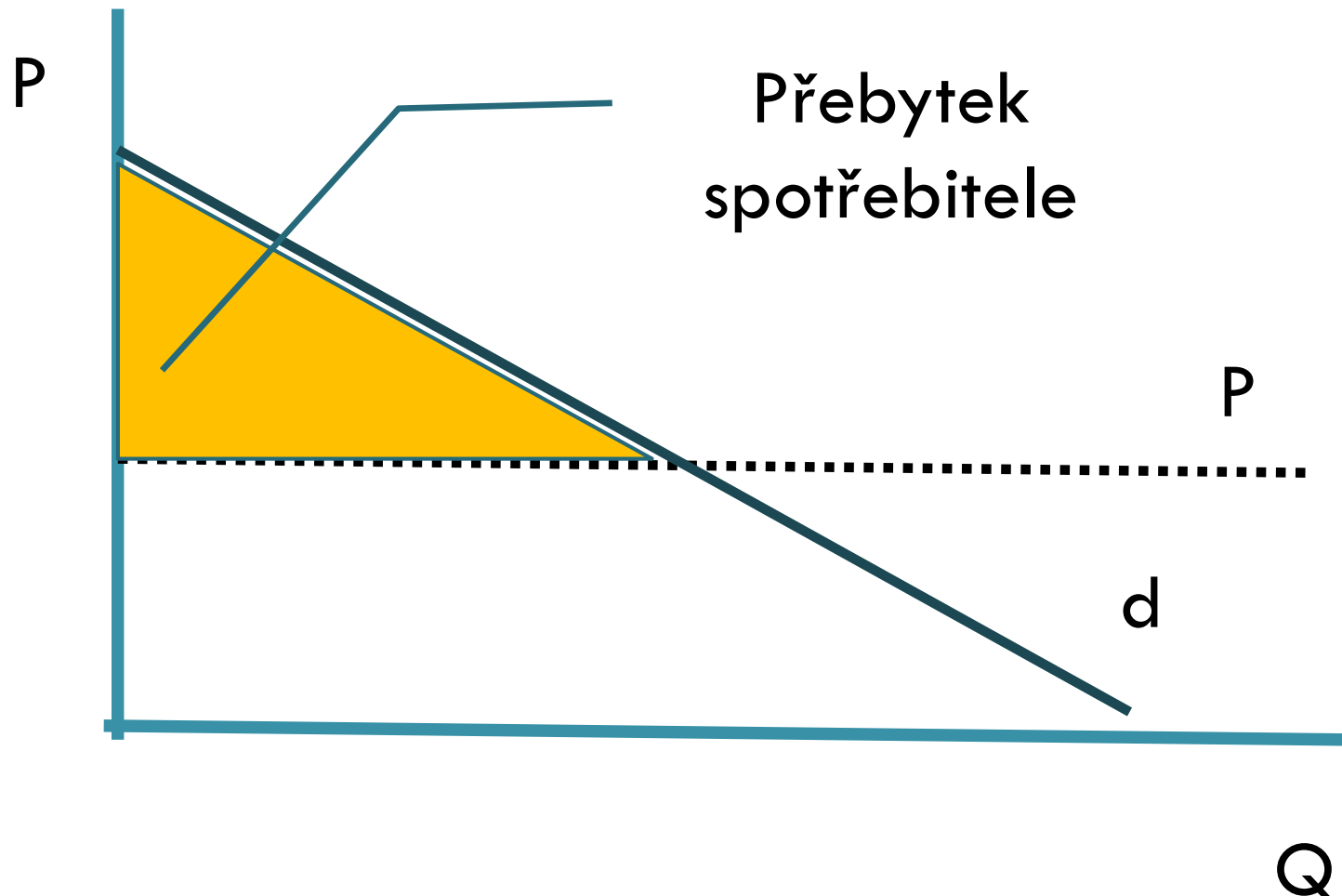
Přebytek spotřebitele

Množství (ks)	TU (Kč)	MU (Kč)	Přebytek spotřebitele na jednotku statku (Kč)
0	0	Změna TU	MU – P
1	5	5	3
2	8	3	1
3	10	2	0
4	11	1	-1
5	11	0	-2

$$P = 2$$

Při ceně 2 bude spotřebitel nakupovat 3 ks zboží. Za tyto 3 ks zaplatí celkem 6 Kč (3x2). Celkový užitek je ale 10. Přebytek spotřebitele pro 3 kusy daného statku je tedy ve výši 4 Kč.

Přebytek spotřebitele graficky

Výhody ze směny

- Přebytek výrobce na jednotku produkce = rozdíl mezi MC a P (MR)
- Přebytek výrobce = rozdíl mezi TR a VC (Macáková)
- Přebytek výrobce – to, co firma utržila nad rámec svých požadavků

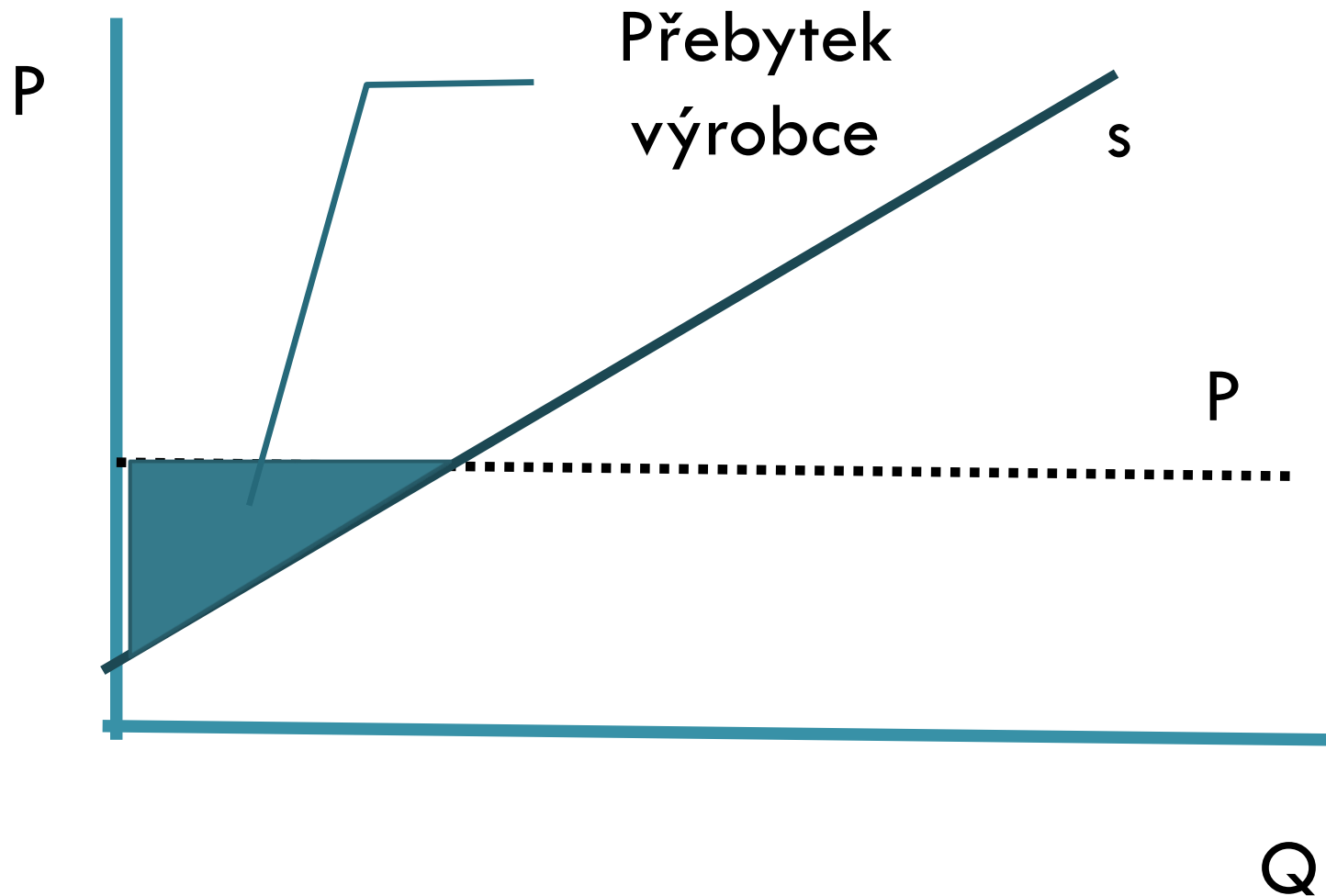
Přebytek výrobce

Množství (ks)	VC	MC (mezi body)	Přebytek výrobce na jednotku produkce $P - MC$ ($MR - MC$)
0	0	-	-
1	5	5	$10 - 5 = 5$
2	12	7	$10 - 7 = 3$
3	20	8	$10 - 8 = 2$
4	29	9	$10 - 9 = 1$
5	39	10	$10 - 10 = 0$
6	50	11	$10 - 11 = -1$

$$P = 10$$

Při ceně 10 bude firma na trh dodávat 5 ks výrobků. Celkový příjem firmy bude 50 (5×10). Variabilní náklady (součet MC) jsou pouze 39. Rozdíl je přebytek výrobce, v tomto případě 11.

Přebytek výrobce graficky

Rovnováha v různých obdobích

- Rovnováha firmy v krátkém období
- Rovnováha firmy v dlouhém období
 - ▣ Princip dosahování rovnováhy v dlouhém období

Rovnováha z hlediska různých období

- S prodlužováním časového horizontu roste elasticita nabídky
- Velmi krátké období
 - ▣ Nabídka je zcela neelastická – růst poptávky vyvolá pouze růst cena
- Krátké období
 - ▣ Nabídka elastičtější – růst ceny je nižší než ve velmi krátkém období

Rovnováha z hlediska různých období

- Dlouhé období
 - ▣ Ještě vyšší elasticita nabídky – ještě pomalejší růst ceny
- Velmi dlouhé období
 - ▣ Růst poptávky i nabídky – vývoj ceny závisí na tom, která z křivek se posune více

Teorém pavučiny

- Nabídka a poptávka nereagují na změnu ceny okamžitě, jak jsme předpokládali doposud
- Charakter pavučiny závisí na elasticitě křivek poptávky a nabídky
 - ▣ Konvergující pavučina
 - ▣ Divergující pavučina
 - ▣ Stabilní pavučina
 - ▣ Oscilující pavučina

Konvergující pavučina

- Konvergující pavučina – do středu
 - ▣ Křivka poptávky má menší sklon než křivka nabídky
 - ▣ Trh spěje k rovnováze

Divergující pavičina

- Divergující pavičina – od středu
- Poptávka má větší sklon než nabídka
- Poptávka je méně elastická než nabídka
- Na trhu se prohlubuje nerovnováha

Stabilní pavučina

- Sklony křivky poptávky a nabídky se rovnají
- Nerovnováha se neodstraňuje ani neprohlubuje
- Nerovnováha se reprodukuje ve stejném rozsahu

Oscilující pavučina

- Specifický tvar křivek poptávky a nabídky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

FIRMA V NEDOKONALÉ KONKURENCI

KEM/EK1

Obsah přednášky

- Charakteristika nedokonalé konkurence, příčiny vzniku nedokonalé konkurence
- Rovnováha firmy v nedokonalém konkurenci

- Typy firem
- Alternativní cíle firem
- Monopol
- Oligopol
- Monopolistická konkurence

Nedokonalá konkurence

□ Charakteristika

- Je porušena alespoň jedna z podmínek DK
- Existuje alespoň jedna firma, která je schopna ovlivnit cenu své produkce
- Chce-li firma prodat více, musí snížit cenu
 - Křivka poptávky po produkci jedné firmy je klesající

Nedokonalá konkurence

□ Příčiny vzniku

- Nákladové podmínky – úspory z rozsahu – velké firmy vyrábějí levněji a tím z trhu vytlačují konkurenci
- Bariéry konkurence
 - Právní restrikce
 - Diferenciace produktu
 - Nedostatečné informace
 - Monopolní vlastnictví důležitého výrobního faktoru
 - Státní zásahy
 - Politické okolnosti

Rovnováha firmy v NdK

- $Zisk = TR - TC$
- Zlaté pravidlo maximalizace zisku: $MR = MC$
- Firma je v rovnováze, maximalizuje-li zisk

Typy firem

- Podnik jednotlivce
- Partnerství (obchodní společnost)
- Korporace

Podnik jednotlivce

□ Výhody

- ▣ Jednodušší založení
- ▣ Výhradní vlastnictví zisku
- ▣ Řízení a rozhodování v rukou jedné osoby
- ▣ pružnost

□ Nevýhody

- ▣ Neomezené ručení
- ▣ Nestabilita (nemoc, smrt)
- ▣ Méně dostupný kapitál
- ▣ Potíže s půjčkami
- ▣ Zúžený rozhled a omezené zkušenosti

Partnerství (vos)

□ Výhody

- ▣ Spojené peněžních a nepeněžních prostředků
- ▣ Snadnější růst a výkonnost podniku
- ▣ Pružnost

□ Nevýhody

- ▣ Neomezené ručení (vos)
- ▣ Nestabilita (vyřazení partnera)
- ▣ Potíže při získávání většího kapitálu
- ▣ Právní složitost založení

Korporace (as)

□ Výhody

- Omezené ručení
- Snadný převod vlastnických práv
- Stabilita
- Snadnější získávání kapitálu
- Delegování pravomocí

□ Nevýhody

- Menší zainteresovanost vedení podniku
- Náklady na založení
- Dvojí zdanění
- Nepružnost

Alternativní cíle firem

- Manažerské teorie firmy
 - ▣ Maximalizace obrátu
- Behavioristické teorie firmy
 - ▣ Dosažení uspokojivé výše zisku
 - ▣ Vliv různých skupin ve firmě
- Model zaměstnanecké firmy
 - ▣ Maximalizace důchodu připadajícího na zaměstnance
- Neziskové firmy
- Maximalizace tržní hodnoty firmy
- Maximalizace podílu na trhu

Nedokonalá konkurence

- Monopol
- Oligopol
- Monopolistická konkurence

Monopol

- Výraz monopol pochází z řečtiny a znamená *jeden prodávající*
- Čím užěji produkt definujeme, tím více monopolů na trhu nalezneme
 - ▣ Výrobců automobilů je mnoho
 - ▣ Výrobce Škody Rapid je jen jeden
 - ▣ Prodejců potravin jsou tisíce
 - ▣ Na malé vesnici má takový prodejce monopolní postavení

Monopol – základní předpoklady

- Existuje jediná firma v odvětví
- Produkt je diferencován
- Existují velké bariéry vstupu do odvětví

- Produkce jedné firmy je zároveň produkcí celého odvětví
 - ▣ Křivka poptávky po produkci jedné firmy a křivka poptávky po produkci odvětví jsou totožné

Rovnováha monopolu

- Cílem monopolu je maximalizace zisku
- $MR = MC$

- Monopol dodává na trh méně zboží než dokonale konkurenční firma
- Monopol prodává za cenu vyšší než DK – cena je omezena koupěschopnou poptávkou
 - $P > MC$

Křivka nabídky

- V podmínkách NdK neexistuje nabídková křivka
- Neexistuje zde jednoznačný vztah mezi nabízeným množstvím a cenou

Monopolní síla firmy

- = schopnost stanovit cenu vyšší než jsou mezní náklady
- Měříme pomocí **Lernerova indexu**

$$L = \frac{P - MC}{P}; L \in \langle 0;1 \rangle$$

- Pro DK $L = 0; P = MC$
- Pro NdK: čím blíže jedné, tím větší monopolní síla

Neefektivnost monopolu

- Neefektivnost monopolu označujeme jako náklady mrtvé váhy
- Vznikají díky tomu, že monopol dokáže prodávat za cenu vyšší, než jsou jeho MC – zdroje nejsou využívány efektivně
- Přebytek spotřebitele menší než v DK
- Přebytek výrobce větší než v DK

Typy monopolů

- Administrativní monopol
- Přirozený monopol (síťový)

Administrativní monopol

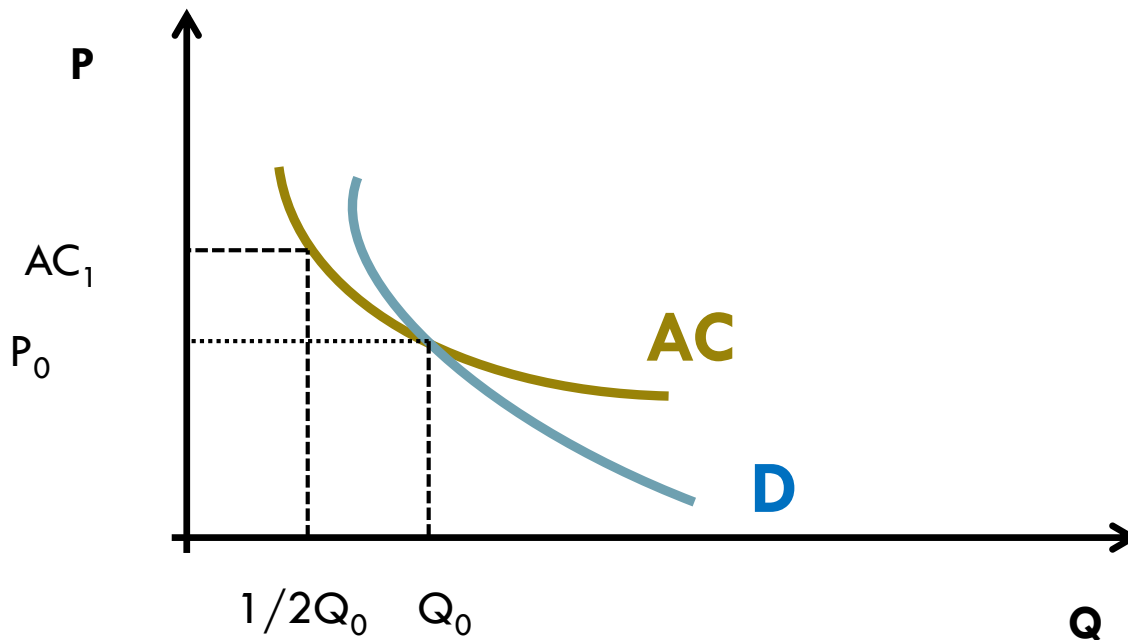
- Stát udělí pouze jednu licenci k určitému druhu výroby nebo poskytování určité služby
- Česká pošta, veřejná doprava
- Zrušení monopolu - udělení další licence
 - ▣ Doručování balíků
 - ▣ Telekomunikační služby

Přirozený monopol

- Spojen s existencí sítě
 - ▣ Koleje, kabely, vodovodní potrubí, kanalizační potrubí apod.
- ČD, ČEZ, tramvajová a trolejbusová doprava v Plzni
- Zrušení obtížné, nemožné – velmi nákladné nebo zcela nemožné vybudovat paralelní síť
 - ▣ Rozdělení na více společností
 - Společnost vlastnící síť – zůstává monopolem
 - Společnost poskytující služby – vstup konkurence
- Regulace ceny

Přirozený monopol - graficky

- AC stále klesající

Regulace přirozeného monopolu

- Při rovnováze firmy $MR = MC$ vzniká monopolní zisk
- Žádoucí je rovnováha $MU = MC$
 - ▣ Monopol je v tomto případě ztrátový – řeší se pomocí subvencí

Oligopol

- Několik firem v odvětví
- Produkt je zpravidla diferencovaný
- Existují bariéry vstupu do odvětví
- Firmy dokážou stanovit cenu vyšší než MC
- Pojišťovny, banky, čerpací stanice, supermarkety, automobilky

- Druhy oligopolu:
 - ▣ Smluvní oligopol
 - ▣ Oligopol s dominantní firmou

Smluvní oligopol

- Kartel, koluzní oligopol
- Několik silných hráčů na trhu
- Firmy zjistí, že jejich ceny jsou podobné a cenová válka by vedla ke škodám všech zúčastněných
- Firmy uzavřou tajnou dohodu o cenách, kvótách nebo o územním rozdělení trhu
 - ▣ Každá firma se pak chová jako monopol
- OPEC – denní těžba cca 30 mil barelů (= 4770 mil litrů)

Vězňovo dilema

	A nesníží cenu	A sníží cenu
B nesníží cenu	Paretovská efektivnost – obě firmy mají vysoké zisky	Firma A poškozuj B, firma B se brání
B sníží cenu	Firma B poškozuj A, firma A se brání	Nashova rovnováha nedokonalých trhů – firmy se poškozují navzájem

Oligopol s dominantní firmou

- Dominantní firma + dokonale konkurenční lem
 - ▣ Dominantní firma
 - cenový tvůrce – dokáže ovlivnit cenu své produkce
 - ▣ Dokonale konkurenční lem
 - cenový příjemce - prodává za cenu, kterou stanovila dominantní firma
 - Vyrábí stejný druh produkce jako dominantní firma
- V realitě neexistuje
- Příklady: IBM, pivovary v ČR

Oligopol s dominantní firmou graficky

- Poptávka po produkci dominantní firmy je více elastická než tržní poptávka!!!

Monopolistická konkurence

- Nejvíce se blíží dokonalé konkurenci
- Velký počet firem v odvětví
- Produkt je diferencovaný
- Neexistují bariéry vstupu do odvětví
- Firma je schopna ovlivnit cenu své produkce ($P > MC$)

Rovnováha firmy

- V krátkém období

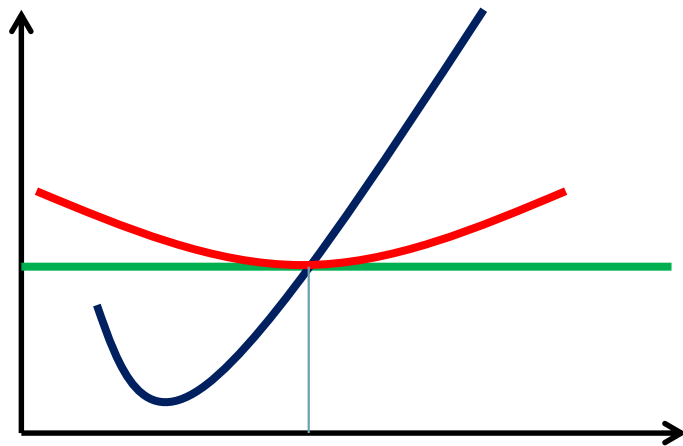
- ▣ Firma může dosahovat ekonomického zisku nebo ztráty

- V dlouhém období

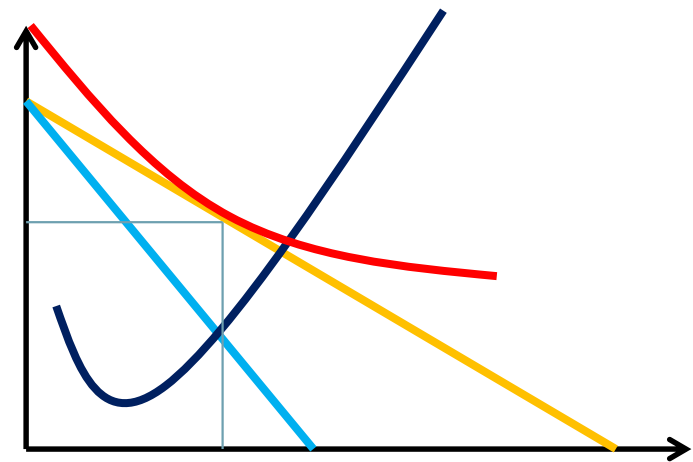
- ▣ Firma dosahuje nulového ekonomického zisku

Rovnováha v dlouhém období

□ DK

□ Monopolistická konkurence

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

TRHY VÝROBNÍCH FAKTORŮ

KEM/EK1

Výrobní faktory

- VF – nezbytné k výrobě statků
- Obecné výrobní faktory
 - Práce
 - Půda (včetně vodních ploch a nerostného bohatství)
 - Kapitál
- Specifické výrobní faktory = obecné v konkrétních formách
 - Práce lékařů, učitelů, řidičů MHD, prodavačů
 - Orná půda, louky, stavební parcela, lesní půda
 - Úspory domácností

Specifika trhu výrobních faktorů

- VF se PRONAJÍMAJÍ, neprodávají se
- Vlastníky VF jsou DOMÁCNOSTI
- VF nabízejí DOMÁCNOSTI
- VF poptávají FIRMY
- Poptávka po VF je poptávkou odvozenou od poptávky na trhu statků vyráběných pomocí tohoto VF
- Nacházíme se na DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU (s výjimkou monopsonu)

Poptávka po VF

- Firma se rozhoduje, jaké vstupy a v jakém množství poptávat
- Poptávka po VF závisí na:
 - Velikosti výnosu z VF – tzn. jaká je produktivita VF a za jakou cenu firma prodá produkt, který je tímto faktorem vytvořen = MRP
 - Velikosti nákladu na faktor = MFC

Příjem z mezního produktu

- Každá dodatečná jednotka vstupu přináší firmě dodatečný příjem, ten se skládá z:
 - Přírůstku produktu vytvořeného touto jednotkou VF
 - Přírůstku příjmu za prodej tohoto produktu
- Marginal Revenue Product
 - Mezní fyzický produkt (viz produkční funkce)
 - Cena produkce

$$MRP = MPP * P$$

Příjem z mezního produktu graficky

- Vycházíme z tvaru MPP
- Horizontální osa
 - Množství práce: L
- Vertikální osa
 - Množství peněz: Kč

Mezní náklady na faktor

- To, co firmu stojí dodatečně najatá jednotka VF
- V rámci DK konstantní – nabídka VF tak, jak ji vidí jedna firma
- Marginal factor costs
- Firma nedokáže ovlivnit cenu, za kterou najímá VF
- Osy:
 - Množství VF
 - Cena VF

$$MFC = \frac{\Delta TC}{\Delta VF}$$

$$MFC = P_{VF}$$

Rovnováha (optimum) firmy

- Firma bude najímat další VF dokud jí budou přinášet vyšší příjmy než náklady – dokud MRP bude převyšovat MFC
- Je-li $MRP < MFC$, firma snižuje množství pronajímaného VF, pohybujeme se po křivce MRP až do bodu, kde protíná MFC
- Pro optimální množství vstupu platí:

$$MRP = MFC = P_{VF}$$

Odvození poptávky po VF

- Pomocí křivek MRP a MFC
- Posun MFC se děje například díky tomu, že se mění objem nabízených VF

Posuny poptávky po VF

- Změna poptávky po finální produkci
 - Klesne-li poptávka po automobilech, klesne poptávka po pracovní síle, která pracuje v automobilce
- Množství a kvalita jiných vstupů
 - Produktivita vstupu závisí na množství a kvalitě jiných vstupů – změní se MPP a tím i MRP – pokud jsou ostatní vstupy málo kvalitní, klesá MPP, klesá i MRP a tím i poptávka po práci
- Změny v technologii
 - Opět souvisí s MPP a následně s MRP

Specifické platby za VF

- Transferový výdělek = celková výše výdělku, kterou by daný vstup mohl získat při svém nejlepším alternativním využití
- Ekonomická renta = ta část celkového výdělku, která převyšuje transferový výdělek
- Čistá ekonomická renta = výdělek placený za službu VF s fixní nabídkou (pozemková renta)

Trh práce

- Cenou práce je mzda – w
- Množství práce značíme L
- Poptávka po práci

$$MRP_L = MFC_L = w$$

Nabídka práce

- Individuální nabídka práce
- Tržní nabídka práce

Individuální nabídka práce

- Zpětně zakřivená – způsobeno substitučním a důchodovým efektem – tím, který převládá
- Substituční efekt
 - Volný čas nahrazují prací
- Důchodový efekt
 - Práci nahrazují volným časem

Tržní nabídka práce

- Součet individuálních nabídek
- Mizí zpětné zakřivení – každá individuální nabídková křivka má tento bod jinde

Rovnováha na trhu práce

- V bodě, kde se protínají křivky poptávky a nabídky

- Vznik nedobrovolné nezaměstnanosti
 - Strnulé mzdové sazby
 - Pokles poptávky po práci
 - Růst nabídky práce
 - Příliš vysoká mzdová sazba požadovaná odbory (nad úrovní rovnovážné mzdové sazby)

Monopson

- Nedokonalá konkurence na trhu práce
- Monopol na straně poptávky
- Jediná firma, která poptává určitou profesi
 - Česká pošta
 - ČD (ve většině regionů ČR)
 - Zemědělská společnost v zapadlé vesnici

Monopson

- Chce-li najmout další jednotku práce, musí zvýšit mzdovou sazbu (nabídka práce jedné firmě je rostoucí)
- Mzdovou sazbu zvyšuje nejen nově najatému pracovníkovi, ale i těm stávajícím
 - ▣ **MFC jsou vyšší než mzdová sazba!!!**
- Monopson je v rovnováze, když $MRP = MFC$
- Monopson najímá méně L a za nižší w než DK

Trh půdy

- Cenou půdy je pozemková renta, pachtovné
- Množství půdy značíme A
- Nabídková křivka je vertikální – množství půdy je dané
- Výše sazby pozemkové renty je dána velikostí poptávky

Kapitál a kapitálové statky

- Kapitál je sekundární výrobní faktor
- Zpočátku můžeme kapitál a kapitálové statky považovat za totéž. Postupem času dojdeme k jejich oddělení.
- Kapitálové statky: budovy, stroje
- Kapitál: úspory domácností (peníze)

Trh kapitálu

- Množství kapitálu K
- Cena kapitálu i (úroková sazba)
- Nabídku kapitálu tvoří úspory domácností

- Rozlišujeme nabídku kapitálu v krátkém a v dlouhém období

Nabídka kapitálu v krátkém období

- V SR je nabídka kapitálu fixní
- Je necitlivá na změnu úrokové sazby
- Lidé nedokážou v krátkém časovém horizontu naspořit více

Nabídka kapitálu v dlouhém období

- Rostoucí křivka
- Citlivá na změnu úrokové míry

Výnosy z kapitálu

- Budoucí hodnota současných peněz

$$BH = SH * (1 + i)^n$$

- Současná hodnota budoucích peněz

$$SH = \frac{BH}{(1 + i)^n}$$

Úrok a úroková míra

- Úrok
 - V peněžních jednotkách
- Úroková míra
 - V %
- Příklad: půjčka 1 000 Kč, úroková míra 13,5% p.a., roční úrok 135Kč

Rozdělování důchodů

- Důchod spotřebitele
- Bohatství
 - Stavová veličina

Důchod spotřebitele

- Důchod spotřebitele

- Toková veličina

$$Y = Y_L + Y_A + Y_K + TR$$

$$Y = w * L + r * A + i * K + TR$$

- Příčiny vzniku nerovností v pracovních důchodech

- Vzdělání, výběr povolání, praxe

- Pracovní diskriminace

- Ochota pracovat, intenzita práce, vynaložené úsilí

- Fyzické a duševní předpoklady

Důchod spotřebitele

- Příčiny vzniku nerovností ve vlastnických důchodech
 - Každá domácnost vlastní jiné množství půdy a kapitálu
 - Do majetku domácností se tyto VF dostaly:
 - Dědictvím a dary
 - Úsporami – z pracovních i nepracovních důchodů a jejich akumulací
 - Podnikáním – ochotou podstupovat riziko

Měření nerovností v důchodech

- Lorenzova křivka
- Giniho koeficient

Lorenzova křivka

- Data je nutné seřadit
- Na osy nanášíme kumulovaná procenta
- Nezáleží na počtu obyvatel dané ekonomiky,, ale na jejich % rozdělení do sociálních skupin

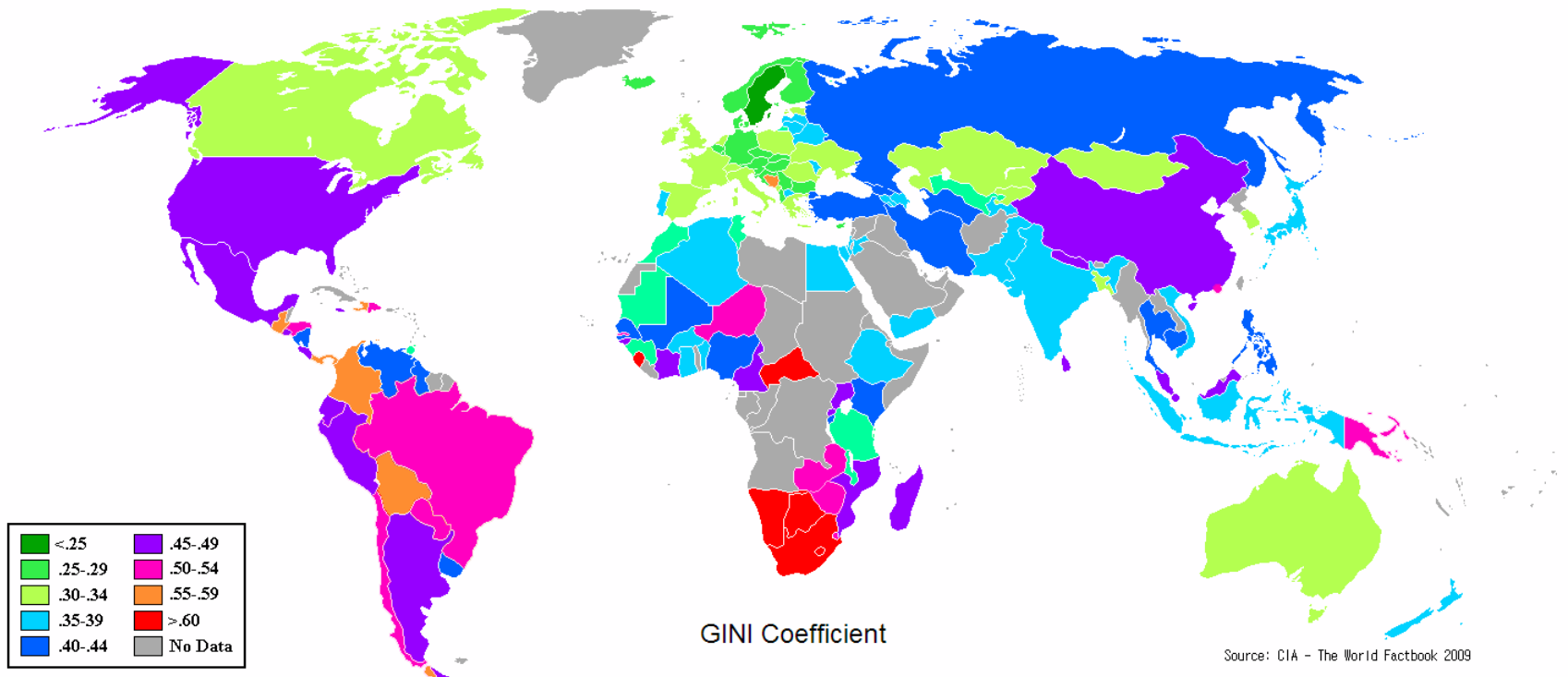
- Typy křivek:
 - Ideální
 - Absolutně nerovné rozdělení důchodů
 - Skutečná Lorenzova křivka

Giniho koeficient

- Poměřuje skutečnou Lorenzovu křivku s křivkou ideální
- A – plocha pod ideální LC
- B – plocha pod skutečnou LC
- Nabývá hodnot od 0 do 1
 - $G = 0$
 - Absolutně rovné rozdělení důchodů
 - $G = 1$
 - Absolutně nerovné rozdělení důchodů

$$G = \frac{A - B}{A}$$

Giniho koeficient

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

VŠEOBECNÁ (CELKOVÁ) ROVNOVÁHA

KEM/ek1

Předpoklady modelu

- Cílem spotřebitele je maximalizace užitku, cílem firem je maximalizace zisku
- Všechny trhy jsou dokonale konkurenční
- Ekonomika je barterovou ekonomikou bez transakčních nákladů
- Jedná se o uzavřenou ekonomiku (bez existence zahraničního obchodu)

Předpoklady modelu

- Model 2x2x2
 - 2 spotřebitelé
 - 2 výrobky
 - 2 VF – práce a kapitál
 - 4 trhy:
 - Trh výrobku X
 - Trh výrobku Y
 - Trh s prací
 - Trh s kapitálem

Efektivnost

- Efektivnost ve výrobě
 - Výroba je efektivní, pokud nemohu navýšit výrobu jednoho statku, aniž bych nemusel snížit výrobu jiného statku.
- Efektivnost ve směně
 - Směna je efektivní, pokud nemůžu přilepšit jednomu spotřebiteli, aniž bych nepoškodil jiného spotřebitele.
- Výrobně spotřební efektivnost
 - Musí být nemožné změnit vyráběnou kombinaci statků tak, že by se prospělo jednomu ekonomickému subjektu, aniž by byl současně poškozen jiný ekonomický subjekt.

Efektivnost ve výrobě

- Ekonomika produkuje statky X a Y
- Zobrazujeme pomocí
 - PPF
 - Box diagramu

Hranice produkčních možností

- Mezní míra transformace produktu
 - ▣ Poměr, v němž může být výroba jednoho statku převedena na výrobu druhého statku = jaké množství jednoho statku musí být obětováno pro výrobu druhého statku
 - ▣ Udává sklon PPF

$$MRPT = -\frac{\Delta Y}{\Delta X} = \frac{MPP_Y}{MPP_X}$$

Box diagram

- Konstruuujeme pomocí dvou izokvantových map
 - ▣ Jedna nakreslená běžným způsobem
 - ▣ Druhá otočená o 180°
- Na osách K a L
- Jednotlivé části grafu označíme podle statků
- Efektivní jsou body dotyku izokvant pro statek X a pro statek Y

Efektivnost ve směně

- Dva spotřebitelé
 - Adam a Eva, A a B apod.

$$MRS_A = MRS_B$$

Box diagram

- Indiferenční mapy pro každého spotřebitele
 - Jedna kreslená běžným způsobem
 - Druhá otočená o 180°
- Na osách máme statky X a Y
- Jednotlivé části grafu označíme podle spotřebitelů
- Efektivní jsou body dotyku indiferenčních křivek spotřebitele A a B

Výrobně spotřební efektivnost

- Kombinace PPF a box-diagramu pro efektivnost ve směně
- $MRS = MRPT$

Jeden spotřebitel

- Pokud bychom předchozí graf zobrazovali pouze pro jednoho spotřebitele, zakreslili bychom
 - PPF
 - Indiferenční křivky pouze jednoho spotřebitele, nikoli box-diagram

Efektivnost a spravedlnost

- To, co považujeme za efektivní rozdělení zdrojů, nemusí být spravedlivé a naopak
- Vysvětlujeme pomocí box-diagramu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba pokladů prezentací byla podpořena z projektu „INEM - Komplexní inovace bakalářského studijního programu Ekonomika a management“ s registračním číslem CZ.1.07/2.2.00/28.0059.

Ing. Vendula Tesařová, Ph.D.

TRŽNÍ SELHÁNÍ

KEM/EK1

Tržní selhání

- Nedokonalá konkurence
- Veřejné statky
- Externality
- Asymetrické informace

Nedokonalá konkurence

- Regulace monopolu
 - ▣ Regulace ceny
 - ▣ Graficky

Nedokonalá konkurence

- Monopolní síla
 - Vyrábíme statky X a Y
 - Statek X vyrábí firma v monopolním postavení
 - Statek Y vyrábí firma přijímající cenu
 - Obě firmy chtějí maximalizovat zisk
- Rovnováha firmy v dokonalé konkurenci
 - $MR=MC=P$
- Rovnováha firmy v nedokonalé konkurenci
 - $MR=MC$ a zároveň $P>MR$ a $P>MC$

Nedokonalá konkurence

- Efektivní alokace zdrojů v dokonalé konkurenci

- $MRPT = MRS$

$$MRPT = MRS = \frac{P_X}{P_Y}$$

- V případě NdK

$$MRPT = \frac{MR_X}{P_Y}$$

- Poměr MR a P

- Vyrábí se příliš málo statku X a příliš mnoho Y

- Grafické znázornění pomocí PPF a IC jednoho spotřebitele

Veřejné statky

- 2 základní vlastnosti
 - ▣ Nevylučitelnost
 - ▣ Nezmenšitelnost
- Poptávka po veřejném statku
- Tržní poptávka po veřejném statku
 - ▣ VERTIKÁLNÍ součet individuálních poptávek
- Financování veřejných statků

Externality

- Externalita = efekt přelévání
- Vzniká, když výroba nebo spotřeba určitého subjektu přináší nezamýšlené a nijak nekompenzované náklady nebo přínosy ostatním subjektům
- Záporné externality
 - Činnost jednoho subjektu způsobuje náklady jinému subjektu, aniž by mu byly hrazeny
- Kladné externality
 - Činnost jednoho subjektu přináší přínosy subjektu jinému, aniž ten by za ně musel platit

Záporné externality ve výrobě

- Výrobce se snaží o maximalizaci zisku
 - ▣ Bere v úvahu jen své náklady
 - ▣ $MR = MC$
- Společenské mezní náklady (SMC) zahrnují:
 - ▣ Mezní náklady výrobce MC
 - ▣ Externí mezní náklady EMC
 - ▣ $SMC = MC + EMC$
- Vypouštění škodlivých emisí do ovzduší

Kladné externality ve výrobě

- Technologické přelévání
- Firma vyvine určitou progresivní technologii – z ní vyplývající technologické postupy přinášejí zisk nejen této firmě, ale celé společnosti – obohacují znalosti celé společnosti
- Společenské mezní náklady jsou nižší než soukromé mezní náklady
- Daného statku se produkuje méně, než je optimální

Kladné externality ve spotřebě

- Činnost jednoho subjektu přináší užitek dalším subjektům
- Společenský mezní užitek (SMU) je větší než soukromý mezní užitek (MU)
- $SMU = MU + EMU$
- Statku je produkováno méně, než je optimální
- Včelaři, dárci krve, hlídací pes

Záporné externality ve spotřebě

- Soukromý mezní užitek je vyšší než společenský mezní užitek
- Trh s cigaretami, alkoholem, drogami

Řešení externalit

- Prostřednictvím veřejného rozpočtu
 - ▣ Dotace
 - ▣ Zdanění
- Vymezením vlastnických práv

Asymetrické informace

- Každá ze stran má jiné informace (jinak kvalitní)
- Morální hazard
- Nepříznivý výběr

Morální hazard

- Více informovaný subjekt zvyšuje svůj užitek, popřípadě zisk, na úkor jiného, méně informovaného ekonomického subjektu
- Manažer x vlastník firmy
- Zcela dobrovolné spoření na důchod

Nepříznivý výběr

- Vytlačování kvalitních výrobků výrobky méně kvalitními
- Na trzích použitého zboží, trh práce organizovaný úřady práce
- Kupující (poptávající) odhadují průměrnou kvalitu nabízeného zboží (pracovní síly)
- Jsou tedy ochotni zaplatit pouze průměrnou cenu
- Proto kvalitní pracovníci hledají novou práci jinými cestami – vědí, že prostřednictvím ÚP nenajdou práci placenou tak, jak by si představovali